

Survey of Junior Researchers 2023: een sneak peek in de wereld van jonge onderzoekers in Vlaanderen

Auteurs: Justine Van de Velde, Katia Levecque, Veerle Huyghe, Eva Steenberghe, Alain De Beuckelaer

(JUNIOR) ONDERZOEKERS ALS CRUCIALE SPELERS IN HET VLAAMSE O&I-ECOSYSTEEM

De Europese Unie meet haar innovatieprestaties aan de hand van het zogenaamde EU Regional Innovation Scoreboard. Dit scorebord biedt een vergelijkende beoordeling van de prestaties op het gebied van onderzoek en innovatie van de EU-lidstaten, andere Europese landen en geselecteerde derde landen. In de vorige legislatuur is Vlaanderen op het scorebord van plaats 46 naar plaats 23 gestegen. In de huidige legislatuur ambieert de Vlaamse overheid om nog verder te stijgen naar de top 5 (Diependaele, 2024). Dit vereist volgehouden investeringsimpulsen en verdere optimalisatie van het O&I-ecosysteem. Binnen dat ecosysteem nemen onderzoekers een cruciale rol in: zij vormen samen een divers, maar synergetisch systeem van kennisverwerving en -verspreiding. Een aanzienlijk deel van die onderzoekers in Vlaanderen verricht onderzoek binnen de Vlaamse universiteiten. Dit doen ze binnen een van drie statuten: als professor, als postdoc, of als junior onderzoeker. Junior onderzoekers zijn onderzoekers zonder doctoraat. De Vlaamse universiteiten telden in 2024 samen 17838 junior onderzoekers.

De populatie van junior onderzoekers aan de Vlaamse universiteiten wordt reeds 17 jaar lang gemonitord via de *Survey of Junior Researchers*, georganiseerd door ECOOM HR in R&D in opdracht van de Vlaamse overheid. De *Survey of Junior Researchers* werd voor het eerst afgenomen in 2008 bij de junior onderzoekers van de Universiteit Hasselt, Vrije Universiteit Brussel, Universiteit Antwerpen en Universiteit Gent. Vanaf de tweede *Survey of Junior Researchers* in 2013 participeerden ook de junior onderzoekers van de Katholieke Universiteit Leuven (zie ECOOM-brief 8). Nadien volgden bevragingen in 2018 (zie ECOOM-brief 17) en in 2023. Sinds 2013 wordt een gedeelte van de surveyvragen ongewijzigd hernomen, waardoor accurate vergelijkingen doorheen de tijd mogelijk worden. Elke survey bevat naast de herhaalde vragen ook een eigen set van specifieke vragen die toelaten in te spelen op nieuwe Vlaamse beleidsnaden of -prioriteiten.

Met voorliggende ECOOM-brief gaan we dieper in op de methodologie die de *Survey of Junior Researchers 2023* onderbouwt. We bieden ook een eerste zicht op het profiel van de junior onderzoekers die aan de survey hebben deelgenomen en stellen daarbij de vraag of de respondenten een accurate weerspiegeling vormen van de gehele populatie van junior onderzoekers in Vlaanderen. We schetsen vervolgens ook de specifieke topics waar de surveyvragen in 2023 naar polsten.

SURVEY OF JUNIOR RESEARCHERS 2023: DATAVERZAMELING EN RESPONDENTEN

De *Survey of Junior Researchers 2023* is een cross-sectionele survey gericht aan alle – op dat moment actieve – junior onderzoekers aan de Vlaamse universiteiten ($N_{\text{populatie}}=17838$). De survey bestaat uit een online bevraging, waarbij de respondent kan kiezen voor een Nederlandstalige of Engelstalige versie van de vragenlijst. De dataverzameling vond plaats tussen mei en oktober 2023. De precieze timing van de bevraging verschilde naargelang de universiteit. In totaal namen 4550 junior onderzoekers deel. Achter de algemene responsgraad van 26% gaat wat interuniversitaire variatie schuil: de responsgraad varieert van 21% (Universiteit Hasselt) tot 27% (Universiteit Antwerpen).

Bieden de surveyrespondenten een representatief beeld van de volledige populatie van junior onderzoekers aan de Vlaamse universiteiten in 2023? Hiervoor moeten we kijken naar Tabel 1. In vergelijking met de totale populatie van junior onderzoekers zien we in de survey disproportioneel meer vrouwen en meer Belgen. Dit patroon merken we ook reeds op in de surveys van 2013 en 2018. In 2023 boden we bij de vraag naar gender van de respondent de opties 'man' en 'vrouw' aan, maar ook de antwoordopties 'ik gebruik een andere term' en 'ik zeg het liever niet'. In totaal maakten 91 respondenten gebruik van deze twee laatste antwoordopties. Qua leeftijdsstructuur zien we in de survey van 2023 een ondervertegenwoordiging van de jongste en de oudste leeftijdscategorieën. Als we vervolgens kijken naar aanwezigheid van de verschillende Vlaamse universiteiten in onze steekproef, dan merken we

dat de respondenten in 2023 een vrij accurate weerspiegeling bieden van de populatie junior onderzoekers in Vlaanderen. Bij het vergelijken van de wetenschapsclusters valt een oververtegenwoordiging van de ingenieurswetenschappen en technologie, en de sociale wetenschappen op. De landbouwwetenschappen, dierengeneeskunde en levensmiddelenwetenschappen zijn daarentegen ondervertegenwoordigd. Was de onder- en oververtegenwoordiging van specifieke wetenschapsclusters in 2023 vergelijkbaar met wat we vonden bij de vorige surveys? Hierop moeten we het antwoord schuldig blijven omdat Vlaanderen in 2019 de keuze heeft gemaakt om over te stappen naar een nieuwe categorisatie van wetenschapsdomein en -cluster (Vancauwenbergh & Poelmans, 2019).

Tabel 1. Kenmerken van junior onderzoekers in Vlaanderen, 2023: populatie vs. respondenten *Survey of Junior Researchers* 2023 (N= 4550)

	Populatie 2023	SJR 2023
Gender		
Man	51.6%	41.7%
Vrouw	48.4%	56.3%
Ik gebruik een andere term	-	0.7%
Ik zeg het liever niet	-	1.3%
Geboortejaar		
≤ 1990	28.4%	19.2%
1991-1994	16.7%	26.4%
1995-1997	28.7%	35.1%
≥ 1998	26.2%	19.3%
Nationaliteit		
Belg	51.8%	59.0%
EU27	19.2%	16.9%
Niet-EU27	29.0%	24.1%
Wetenschapscluster		
Natuurwetenschappen	17.7%	16.6%
Ingenieurswetenschappen en technologie	19.5%	23.9%
Medische en gezondheidswetenschappen	23.0%	21.7%
Landbouwwetenschappen, dierengeneeskunde en levensmiddelenwetenschappen	8.6%	3.3%
Sociale wetenschappen	20.9%	24.7%
Humane wetenschappen en de kunsten	9.6%	9.8%
Interdisciplinaire wetenschappen	0.7%	0.0%
Universiteit		
KU Leuven	38.6%	37.8%
Universiteit Gent	30.6%	31.8%
Universiteit Antwerpen	14.3%	15.3%
Vrije Universiteit Brussel	12.2%	11.6%
Universiteit Hasselt	4.3%	3.5%

Als we ons vervolgens richten op enkele andere kenmerken van de respondenten aan de *Survey of Junior Researchers* 2023, dan toont Tabel 2 ons dat 12.9% van hen aangesteld is als academisch assistent. In totaal gaven 787 respondenten aan gefinancierd te worden via een persoonlijke FWO-beurs: bijna 11% geeft aan fundamenteel onderzoek te

verrichten, 6.5% strategisch basisonderzoek en 0.1% selecteerde 'andere'. Persoonlijke beurzen via BOF en VLAIO werden vermeld door respectievelijk 36 (0.8%) en 183 (4.0%) respondenten. Andere persoonlijke beurzen (3.8%) omvatten onder meer interne universitaire middelen en beurzen verkregen via Kom op Tegen Kanker of VLIR-UOS. Nog eens 5.2% van de respondenten gaf aan een beurs te hebben ontvangen in het buitenland. Twee vijfden van de junior onderzoekers vermeldt projectonderzoek (41.8%) en bij 6.9% is er volgens de surveyrespondenten geen enkele financiering via de universiteit. Nog eens 7.2% rapporteert 'andere'. Vergeleken met de respondenten van de *Survey of Junior Researchers* 2018, zien we in de huidige survey een verhoging van het aandeel academisch assistenten en projectonderzoekers, en een lichte daling van het aantal onderzoekers met een persoonlijke beurs uit België (FWO, BOF, ...).

Verder lezen we in Tabel 2 dat 61.7% van de respondenten van de survey in 2023 naast onderzoek ook onderwijsactiviteiten opneemt. Dit cijfer ligt 5% hoger dan in de *Survey of Junior Researchers* 2018.

Bij negen op tien junior onderzoekers noteren we verder dat ze een doctoraatstraject volgen: 15.9% van hen zit in de aanvangsfase, 61.2% in de uitvoeringsfase en 22.9% in de afrondingsfase. In vergelijking met de *Survey of Junior Researchers* 2013 en 2018 treffen we evenveel doctoraatsstudenten aan in de eindfase van hun doctoraat, en een lichte verhoging van het aantal doctoraatsstudenten in de uitvoeringsfase. Van de andere onderzoekers geeft 5.2% aan reeds ingediend te hebben, 0.6% zou zijn gestopt met het doctoraat, en 3.1% werkt niet aan een doctoraat. Als we tot slot kijken naar het werkregime van de respondenten, dan zien we dat negen op de tien voltijds werkt als onderzoeker. De respondenten die deeltijds onderzoek combineren met een andere deeltijdse job, zijn verspreid over heel wat verschillende sectoren waarbij de meeste een combinatie doen met de industrie of privésector (1.8%), de ziekenhuissector (1.5%), of een universitaire instelling in Vlaanderen (1.9%).

Tabel 2. Positie in het academische werkveld van de respondenten van de *Survey of Junior Researchers*, 2023 (N= 4550)

Aanstelling	
Academisch assistent	12.9%
Persoonlijke beurs uit België – FWO	
Fundamenteel onderzoek	10.8%
Strategisch basisonderzoek	6.5%
Andere	0.1%
Persoonlijke beurs uit België – BOF	0.8%
Persoonlijke beurs uit België – VLAIO	4.0%
Persoonlijke beurs uit België - andere	3.8%
Persoonlijke beurs uit buitenland	5.2%
Projectonderzoek	41.8%
Geen financiering via de universiteit	6.9%
Andere	7.2%
Betrokken bij onderwijsactiviteiten	
Ja	61.7%
Nee	38.3%
Situatie m.b.t. doctoraat	
Aan het doctoreren	91.1%
Doctoraat recent ingediend/verdedigd	5.2%

Gestopt met doctoreren	0.6%
Werkt niet aan een doctoraat	3.1%
Doctoraatsfase	
Aanvangsfase	15.9%
Uitvoeringsfase	61.2%
Afrondingsfase	22.9%
Werkregime	
Voltijds onderzoeker	90.1%
Deeltijds onderzoeker zonder andere job	1.8%
Deeltijds onderzoeker met een andere job in industrie/privésector	1.8%
Deeltijds onderzoeker met een andere job bij de overheid	0.7%
Deeltijds onderzoeker met een andere job in ziekenhuissector	1.5%
Deeltijds onderzoeker met een andere job in hoger onderwijs buiten de universiteit	0.6%
Deeltijds onderzoeker met een andere job in niet-hoger onderwijs	0.2%
Deeltijds onderzoeker met een andere job in non-profitsector	0.6%
Deeltijds onderzoeker met een andere job in universitaire instelling in Vlaanderen	1.9%
Deeltijds onderzoeker met een andere job in universitaire instelling buiten Vlaanderen	0.8%

SURVEY OF JUNIOR RESEARCHERS 2023: WELKE VRAGEN STELDEN WE?

De *Survey of Junior Researchers 2023* herhaalt een aantal vragen uit de bevestigingen in 2013 en 2018, waardoor we over de tijd heen kunnen monitoren. Daarnaast voorziet de 2023-bevestiging ook in een reeks nieuwe vragen die als doel hebben om specifieke aspecten van de loopbaan van junior onderzoekers in kaart te brengen en uit te diepen. Naast klassieke vragen rond sociodemografische kenmerken, wordt zowel in de bevestiging van 2013 als die van 2018 en 2023 een beeld gevormd van de positie van de junior onderzoeker in het academische werkveld (zie Tabel 2), van de onderzoeksomgeving (promotor[en], leiderschapstijl van de promotor, werkrelatie met promotoren, teamklimaat, besluitvorming in het team) en van de job (werkdruk, beslissingsruimte rond de invulling van de job, conflicterende rolverwachtingen in gezin en werk). We hebben in 2023 ook gevraagd of de onderzoeker interdisciplinair onderzoek verricht of niet. Net zoals in 2013 en 2018 is er ook in 2023 heel wat aandacht voor de prestatie en het welzijn van de junior onderzoekers. Hierbij wordt zowel aandacht geschonken aan jobuitkomsten als aan gezondheidsuitkomsten. Onder jobuitkomsten (*job outcomes*) vallen onder meer jobtevredenheid, verlooptentaties, en redenen voor verloop. Onder gezondheidsuitkomsten (*health outcomes*) vallen negatieve uitkomsten zoals mentale gezondheidsproblemen, musculoskeletale klachten, hoofdpijn/migraines, eenzaamheid/isolatie en alcoholproblemen, terwijl positieve uitkomsten onder meer gevat worden in vragen naar vitaliteit en zelfvertrouwen.

Nog andere aspecten van de loopbaan van junior onderzoekers die zowel in 2013 als in 2018 en 2023 in kaart gebracht worden, zijn de carrièreperspectieven en –aspiraties, alsook de inschatting door junior onderzoekers van de waarde van het doctoraat voor werkgevers buiten de universiteit. Hoe werkgevers in O&O-intensieve bedrijven in Vlaanderen zelf over de (meer)waarde van een doctoraat denken, vindt de geïnteresseerde lezer terug in ECOOM-brief 49. Hoe doctoraathouders en key-stakeholders bij de overheid en in het bedrijfsleven over de (meer)waarde van een doctoraat denken, is dan weer te lezen in Stassen et al. (2016). Naast carrièreperspectieven en –aspiraties en de inschatting van de waarde van een doctoraat voor de niet-academische arbeidsmarkt, werd in de survey van 2023 dieper gepeild naar toekomstige carrièrepaden die zich buiten Vlaanderen afspelen en ook naar zin voor ondernemerschap.

Finaal worden in de *Survey of Junior Researchers 2023* voor het eerst ook vragen opgenomen die peilen naar grensoverschrijdend gedrag binnen de werkomgeving van junior onderzoekers. Daarbij wordt het onderscheid gemaakt tussen slachtofferschap en getuige zijn van grensoverschrijdend gedrag. Tenslotte wordt ook gepeild naar de kennis van de bevoegde instanties waar grensoverschrijdend gedrag kan worden gemeld, alsook de bereidheid om zo'n officiële melding te doen. De gegevens die met de *Survey of Junior Researchers 2023* werden verzameld, worden de komende periode geanalyseerd. De geïnteresseerde lezer zal onze bevindingen kunnen volgen via de ECOOM-website (<http://www.ecoom.be>) en via wetenschappelijke tijdschriften.

REFERENTIES

- Diependaele, M. (2024). *Beleidsnota 2024-2029: Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie*. Vlaamse Regering. publicaties.vlaanderen.be/view-file/70863
- ECOOM-brief 8** – Levecque, K., Baute, S., & Anseel, F. (2013) Junior onderzoekers in Vlaanderen anno 2013: over dromen en realiteiten. ECOOM UGent.
- ECOOM-brief 17** – Levecque, K., Mortier, A., Debacker, N., De Beuckelaer, A. (2019) Het leven zoals het is: junior onderzoekers aan de Vlaamse universiteiten anno 2018. ECOOM UGent
- ECOOM-brief 49** – Huyghe, V., Wille, L., Levecque, K., Van de Velde, J. (2024) Maakt onbekend onbemind? En bekend bemind? Over hoe ondernemingen met O&O de meerwaarde van doctoraathouders percipiëren. ECOOM UGent
- Stassen, L., Levecque, K. & Anseel, F. (2016). *PhDs in transitie: wat is de waarde van een doctoraat buiten de universiteit?* UGent. <https://biblio.ugent.be/publication/8613199>
- Vancauwenbergh, S., & Poelmans, H. (2019). The creation of the Flemish research discipline list, an important step forward in harmonising research information (systems). *Procedia Computer Science*, 146, 265–278. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.01.075>

Disclaimer: De nieuwsbrief rapporteert resultaten van wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd door ECOOM HR in R&D. Analyses en interpretaties zijn de verantwoordelijkheid van de auteur(s) van de nieuwsbrief, en zijn geen beleidsstandpunten van de Vlaamse Regering of van de Vlaamse overheid.